

Projevy karmy V: Luciferský a ahrimanský původ nemocí

Luciferské síly v astrálním těle

[...] Posledně jsme mluvili o podstatě bolestí, spojených s průběhem nemoci; upozornili jsme však i na to, že v jiných případech se nemoc (přinejmenším v jistém smyslu) může odehrávat, aniž by byla doprovázena pocity bolesti.

Nyní se musíme podstatou bolesti zabývat ještě o něco podrobněji. Musíme si ještě jednou připomenout, že bolest může nastat jakojev doprovázející onemocnění. Již z předchozí úvahy totiž vyplynulo, že nemoc a bolest nesmíme považovat za něco, co [nutně] patří k sobě. Je třeba, abychom si uvědomili, že je-li s nemocí spojena bolest, musí být ve hře ještě něco jiného než pouhé onemocnění. Již jsme upozornili na to, že do děje, který se odehrává při přechodu z jedné inkarnace do druhé a kdy jsou zážitky předcházejících inkarnací proměňovány v příčiny nemocí, vstupuje na jedné straně luciferský princip a na druhé straně princip ahrimanský.

Čím si vlastně člověk vytváří základ k chorobným procesům? Proč přijímá tendenci k onemocnění? Co ho vede k tomu, aby si mezi smrtí a novým narozením [...] připravil takové síly, které se v příštím životě projeví nemocí? - Tím, co k tomu člověka vede, je, že na jedné straně může podlehnout pokušení luciferské moci, na druhé straně moci ahrimanské. Víme již také, co znamená podlehnout luciferské moci: Všechno, co v nás žije v podobě žádosti, sobectví, ctižádosti, pýchy, ješitnosti, všechny vlastnosti, které souvisí s jakýmsi rozpínáním našeho Já, s jeho snahou o prosazení se - to vše souvisí s pokušením luciferských mocností v nás. Jestliže jinými slovy podlehneme silám, které působí v našem astrálním těle a které se projevují tím, že máme egoistické žádosti a vášně, pak se v příslušné inkarnaci dopouštíme jednání, k němuž jsme svedeni Luciferem. Výsledek takového jednání, ovlivněného

Luciferem, pak vidíme v čase mezi smrtí a novým narozením, načež pojmem záměr inkarnovat se tak, abychom prodělali nemoc, která - když ji překonáme - může přispět k tomu, že se opět osvobodíme z chapadel luciferských mocností. Kdyby tu tedy luciferské mocnosti vůbec nebyly, nemohli bychom podlehnout pokušení, které nás vede k tomu, abychom do sebe pojali tyto síly.

Význam bolesti

[...] Kdyby se v procesu nemoci, který je následkem podlehnutí luciferským mocnostem, nedostavila bolest, učinili bychom následující zkušenost: Vždyť to vůbec není tak zlé, podlehnout luciferským mocnostem! - A neměli bychom v sobě nic, co by nám umožnilo použít své síly k tomu, abychom se vyrvali luciferským mocnostem. Bolest, která je probuzením nesprávně bdícího astrálního těla k vědomí, je zároveň i tím, co nás může odvrátit od dalšího a dalšího podléhání luciferským mocnostem v této oblasti, kde jsme jim již podlehli. Bolest se tak s ohledem na pokušení luciferských mocností stává naším vychovatelem.

Jen neříkejte: Jak může být bolest naším vychovatelem, když v sobě cítíme jen tuto bolest a vůbec nevnímáme její blahodárnou sílu? - To, že její blahodárnou sílu nevnímáme, je pouze důsledkem našeho vědomí Já. Ve vědomí, které jsem popsal jako vědomí nacházející se pod vědomím Já, se totiž odehrává jistý proces (i když o tom člověk svým denním vědomím nic neví): Prožívám teď bolest; tato bolest je důsledkem toho, čeho se mi k mým pochybením dostalo od dobrých mocností! - To je podvědomá síla, která působí opravdu jako karmické naplnění, jako impulz, aby člověk již nepodléhal jednání, pudům a žádostem, které právě tuto nemoc vyvolaly.

Působení luciferských a ahrimanských mocností

Vidíme tedy, jak působí karma, jak podlehneme luciferským mocnostem a jak nám luciferské mocnosti přinesou nemoc, která propukne v příští inkarnaci; a vidíme, jak nám blahodárné mocnosti k pouhému poškození našich orgánů přivodí bolest, abychom v ní měli

výchovný prostředek nacházející se pod povrchem našeho vědomí. Proto můžeme říci, že kdekoli se při nemoci dostává bolest, je to luciferská mocnost, která tuto nemoc způsobila. Bolest je přímo poznávacím znamením toho, že se tu v základu jedná o luciferskou mocnost.

Lidé, kteří rádi rozdělují, budou mít potřebu rozlišovat nemoci zakládající se čistě na luciferském vlivu a nemoci vycházející z čistě ahrimanského vlivu; při každé teoretické činnosti je totiž rozdělování, schematizování tím nejpohodlnějším a lidé věří, že tím velmi mnoho pochopili. Ve skutečnosti se však věci nechovají tak, aby se daly postihnout těmito pohodlnými prostředky. Neustále se kříží a zasahují jedna do druhé. Snadno také pochopíme, že když se jedná o skutečný chorobný proces, lze jednu část odvodit od luciferského vlivu, tedy od věcí, které je třeba hledat spíše ve vlastnostech našeho astrálního těla, a druhou část zároveň od věcí, které je třeba hledat v ahrimanském vlivu. [... *R. Steiner krátce hovoří o vzájemném vztahu luciferského a ahrimanského vlivu; Lucifer působí z nitra, Ahriman zevně; Lucifer vyvolává pýchu atd., Ahriman omyly.*]

Na tomto místě se můžeme zmínit o tom (protože je to neobyčejně důležité), že svodům z obou stran musí odolávat především člověk, který usiluje o vyšší vývoj a snaží se proniknout do duchovního světa, ať už tím, že chce proniknout k duchu [skrytému] za jevy vnějšího světa, anebo tím, že chce mysticky sestoupit do vlastního nitra. Při vnikání do ducha ve vnějším světě, skrývajícího se za světem fyzickým, stojí [jako překážka] pokaždé to, co Ahriman předestírá v podobě klamných obrazů; chce-li člověk mysticky sestoupit do vlastní duše, jsou vždy možné zvláště Luciferovy svody. Jestliže se člověk stane mystikem a se štěstím usiluje o sestup [do nitra], aniž by se předtím vynasnažil utvářením svého charakteru učinit opatření proti pýše, ješitnosti apod., jestliže se mu podaří žít jako mystik, avšak bez zvláštní morální kultury, pak může tím více podléhat svodům Luciferovým, který působí do duše zevnitř. Pokud se tedy mystik příliš nestaral o svou morální kulturu, může se, podaří-li se mu poněkud vniknout do svého nitra, dostat do

velkého nebezpečí, že ještě více, než tomu bylo doposud, vyvolá zpětnou sílu luciferského vlivu a že bude ještě ješitnější a pyšnější než dříve. Proto je tak velice nutné, aby se člověk nejprve utvářením svého charakteru postaral o to, že bude mít prostředek proti svodům ješitnosti, velikášství, pýchy, které k nám v každém případě přistupují. A snad ani nemůžeme vyvinout dostatečné úsilí k tomu, abychom si osvojili právě ty vlastnosti, jež vedou ke skromnosti a pokoře. Pro onu stránku našeho vyššího vývoje, kterou nazýváme mystickou, to je nanejvýš nutné.

Na druhé straně je nutné, aby se člověk chránil také před přeludy Ahrimanovými, když se snaží svým vývojem, vedoucím za jevy vnějšího světa, dospět až k duchovním prazákladům věcí. Pokud se tu nevytnasnaží utvářet svůj charakter tak, aby byl vnitřně silný a pevný, aby mohl na svém nitru stavět, pak se velmi snadno může stát, že dotyčný člověk - právě tehdy, má-li ve vnikání do duchovního světa štěstí - podlehne Ahrimanovi, že mu Ahriman předestí- rá jednu iluzi, jednu halucinaci za druhou.

Morálnost a soudnost jako prostředky proti Luciferovi a Ahrimanovi

[...] Existuje pouze jediná moc, před níž Lucifer ustupuje, a tou je morálnost. To je něco, co Lucifera pálí jako ten nejstrašnější oheň. A neexistuje žádný jiný prostředek, který působí proti Ahrimanovi, než soudnost a schopnost rozlišovat, vyškolená duchovní vědou. Neboť to, co si na Zemi osvojíme jako zdravou soudnost, je něco, čemu se Ahriman s hrůzou vyhýbá. V podstatě k ničemu nemá tak velký odpor jako k tomu, co si vydobýváme zdravým školením svého vědomí Já. Uvidíme totiž, že Ahriman patří ke zcela jiné oblasti,

kteřá je velmi vzdálena tomu, co rozvíjíme jako zdravou soudnost. Ve chvíli, kdy se Ahriman setká s tím, co jsme si v pozemském životě vydobyli jako zdravou soudnost, strašlivě se vyděsí, neboť je to pro něj něco naprosto neznámého a má z toho velkou hrůzu. Čím více se proto snažíme rozvinout to, čeho se nám v životě mezi narozením a smrtí může dostat v podobě zdravé soudnosti, tím více pracujeme proti Ahrimanovi. [...]

Vidíme tedy, k čemu mají luciferské a ahrimanské mocnosti opravdu velký odpor. Pokora a skromnost člověka, nepovažovat se za něco víc, než k čemu opravňuje zdravý úsudek, to je něco, co se Luciferovi pranic nelíbí. Když se naproti tomu někde derou do popředí vlastnosti ctižádosti a ješitnosti, je [okamžitě] tu, jako mouchy v nečisté světnici. To všechno a zvláště věci zakládající se na mylných představách o sobě samém působí tak, že se připravujeme pro Ahrimana. Nic však nechrání před Ahrimanem tolik, jako když se v životě skutečně snažíme zdravě myslet, jak nás tomu učí život mezi narozením a smrtí. [...]

Jak ale působí ahrimanský vliv? A jak se Ahrimanovy svody proměňují v příčiny nemoci? Jak se to projeví v příští inkarnaci? - To, co lze připsat ahrimanskému vlivu, má nepřímou přece jen původ v Luciferovi; jestliže je však luciferský vliv natolik silný, že podnítl vliv ahrimanský, pak je ahrimanský vliv záluďnější. Spočívá hlouběji, nejen v pochybeních astrálního těla, nýbrž v pochybeních těla éterného. Ve vědomí, které se nachází pod vědomím bolesti, se ahrimanský vliv projevuje poškozením, které nemusí být doprovázeno bolestí, poškozením, které v příslušném orgánu, kde se toto poškození projeví, vede k nepoužitelnosti tohoto orgánu.

Destrukce orgánu jako pomoc blahodárných mocností

Dejme tomu, že v jedné inkarnaci působil ahrimanský vliv a vyvolal to, co prostě ahrimanský vliv vyvolat může. Člověk pak prožije dobu mezi smrtí a novým narozením a vstoupí do nové inkarnace. Poté se ukáže, že nějaký orgán je zasažen ahrimanským působením, jinými slovy, éterné tělo spočívá v tomto orgánu mnohem

hlouběji, než by mělo. V takovém případě bude člověk kvůli vadnému orgánu sváděn k tomu, aby se ještě víc zapléтал do omylu, tedy do toho, co ve světě vytváří Ahriman. Orgánem, který za své poškození vděčí ahrimanskému vlivu, do něhož se tedy velmi hluboko vnořilo éterné tělo, by se člověk (kdyby chtěl prožít celý tento proces) zapředl hlouběji do toho, co způsobuje Ahriman: do májů. Jenže to, co vytváří vnější svět jakožto máj, si člověk nemůže vzít s sebou do duchovního světa, a duchovní svět se mu tak víc a víc vzdaluje. Tam totiž existuje pouze pravda, nikoli iluze! Čím více jsme tedy zapřádáni do iluze způsobované Ahrimanem, tím více jsme nuceni právě k tomu, abychom se do vnějšího, smyslového světa, do iluze fyzicky-smyslového světa vpravovali ještě mnohem více, než bychom to dělali bez takového poškozeného orgánu.

Zde však nastane opačné působení, stejně jako u luciferského vlivu nastává opačné působení v bolesti. Opačné působení tu nastává tak, že v okamžiku, kdy hrozí nebezpečí, že se příliš připoutáme k fyzicky-smyslovému světu a tím se připravíme o příliš velkou část toho, co by nás mohlo vést do duchovního světa, v tom okamžiku je tento orgán zničen, buďto je ochromen, nebo oslaben, než aby mohl působit. Nastane tedy proces destrukce. - Jestliže tedy vidíme, že dochází k destrukci orgánu, musíme si uvědomit, že za to vlastně musíme být vděční blahodárným mocnostem: tento orgán je nám odebrán, abychom našli cestu zpátky do duchovního světa. Je tomu skutečně tak, že nejde-li to jinak, jsou nám jistými mocnostmi zničeny orgány nebo jsme vybaveni orgány nemocnými, abychom nebyli uvrženi příliš hluboko do iluze.

Jestliže má tedy někdo například onemocnění jater, které samo o sobě není doprovázeno bolestmi, máme co dělat s působením předchozího ahrimanského vlivu, který vedl k tomu, že došlo k příslušnému poškození jater, protože jinak bychom účinkem sil spojených s hlubším vniknutím éterného těla byli příliš uváděni do májů, kdyby nám tento orgán nebyl vzat.

[... V závěrečné části přednášky mluví R. Steiner o luciferském a ahrimanském působení v předešlých vtěleních Země.]

R. Steiner, přednáška pro členy Iheosofické společnosti z 22. května 1910 v Hamburku, in: Die Offenbarungen des Karma, GA 120, str. 132nn. Česky vyšlo pod titulem Projevy karmy, Michael, Svatý Kopeček 1999, str. 130nn.; autor překladu neuveden; při pořízení nového překladu bylo k tomuto překladu přihlédnuto.

Rudolf Steiner

GA 120